

LAISVĖS ATĖMIMO BAUSMĖS VYKDYMAS MOTERIMS (2005)

Rėmėjai: Pagal susitarimą su Greifswaldo (Vokietija) Ernst-Moritz-Arndt Universiteto Kriminologijos katedra (AGIS projektas)

Tyrėjų grupė: A. Čepas, G. Sakalauskas, V. Kalpokas

Šis tarptautinis tyrimas vykdytas 2004 - 2005 m., jo tikslas – ištirti ir apibendrinti moterų kalinimo bei pataisos įstaigų personalo darbo sąlygas Lietuvoje, parengti geros praktikos pavyzdžiais paremtą darbuotojų mokymo vadovą ir surengti baigiamąją konferenciją Vilniuje. Tai tarptautinio tyrimo dalis, kuriame taip pat dalyvavo Danijos, Graikijos, Ispanijos, Kroatijos, Lenkijos, Slovėnijos, Rusijos ir Vokietijos universitetai bei tyrimų institutai.

Ilgalaikis projekto tikslas – plėtoti tarptautinių moterų kalėjimų optimizavimą, kad būtų skatinama moteriškos lyties kalinių rehabilitacija bei tretinė (specialioji) prevencija. Siekiant šio tikslo, devyniose Europos šalyse buvo atliktas daugiadimensinis mokslinis tyrimas apie įkalintas moteris ir sukurtas darbuotojų mokymo curriculum. Tokiu būdu užpildoma egzistuojanti žinių apie moterų kalėjimus spraga.

Europoje moterys sudaro mažąją visos kalėjimų populiacijos dalį – vidutiniškai 4,5-5 % (nuo 2,9 % Lenkijoje iki 7,8 % Ispanijoje) – todėl įkalintos moterys visoje Europoje yra ypatingoje probleminėje situacijoje, patiria ir tam tikrų struktūrinių apribojimų: orientavimasis į vyrų kalėjimus lemia per didelę (nereikalingą) apsaugą, jų išsilavinimo bei darbo galimybės yra (dar labiau) apribotos, nuteistųjų struktūros analizė rodo, jog didelė dalis moterų yra priklausomos nuo svaiginančių priemonių, turi psichinių bei psichosomatinų negalavimų. Be šių visos šalys apimančių probleminių aspektų, egzistuoja ir tam tikrų, tik konkrečioms šalims būdingų, ypatumų: pradedant padarytų nusikaltimų struktūra (pvz., narkotikų kurjerės Ispanijoje) ir baigiant istoriškai-politiniu naujųjų ES valstybių narių kontekstu. Dėl to yra būtina įvertinti dabartinę įkalintų moterų situaciją ir jų poreikius.

Tam, kad būtų įvertinti iš teorinių samprotavimų išplaukiantys aspektai bei atsižvelgta į įvairias perspektyvas, pasirinktas multimetodinis tyrimas:

- a) Surinkti duomenys apie nacionalines teisinės sistemas, taip pat statistika;
- b) Atlikta standartizuota nuteistųjų apklausa raštu;
- c) Atlikta pusiau standartizuota darbuotojų (ypač – prižiūrėtojų) apklausa raštu;
- d) Apibendrinti pastebėjimai kalėjimuose.

Devyniose šalyse N=19 moterų įkalinimo įstaigų arba bendrose įstaigose su skyriais moterims buvo iš viso apklaustos N=653 nuteistos moterys ir N=243 darbuotojai. Didžiausias apklausoje dalyvavusių įstaigų skaičius buvo Vokietijoje (N=5), po jos – Danijoje (N=4), taip pat Graikijoje, Lenkijoje ir Ispanijoje (po dvi įstaigas). Kitose šalyse šiame tyrime dalyvavo tik po vieną pataisos įstaigą. Tyrimo duomenys buvo apibendrinti ir įvertinti, parengtas praktinis vadovas darbuotojų mokymui ir išverstas į 7 kalbas.

2005 m. spalio 13-17 d. Vilniuje buvo organizuota tarptautinė baigiamoji konferencija, kurioje dalyvavo mokslininkai ir moterų įkalinimo įstaigose dirbantys praktikai iš projekte dalyvavusių šalių, taip pat Olandijos ir Pietų Afrikos Respublikos.

Publikuota: Tarptautinė moterų kalėjimų studija. Situacijos, poreikių analizė ir „gera praktika“. Praktinis vadovas. Teisės institutas. 2005; Sakalauskas G. Landesbericht zum Frauenstrafvollzug in Litauen. 2005 (atiduota spaudai bendram leidiniui).